



**RADA
EURÓPSKEJ ÚNIE**

V Bruseli 29. októbra 2009

14951/09

LIMITE

**EDUC 164
COMPET 432
RECH 352**

POZNÁMKA

Od: Predsedníctvo

Komu: Výbor pre vzdelávanie

Č. predch. dok.: 14436/09 EDUC 156 COMPET 417 RECH 325

Predmet: Rozmanitosť a transparentnosť – hybné sily excelentnosti v európskom vysokoškolskom vzdelávaní

V rámci prípravy zasadnutia výboru pre vzdelávanie, ktoré sa uskutoční 5. novembra 2009, delegáciám v prílohe zasielame návrh dokumentu, ktorý má predsedníctvo v úmysle predložiť Rade na rokovanie.

**ROZMANITOSŤ A TRANSPARENTNOSŤ
HYBNÉ SILY EXCELENTNOSTI V EURÓPSKOM VYSOKOŠKOLSKOM
VZDELÁVANÍ**

Úvod

Špičkové vzdelávanie a výskum budú vždy priťahovať najkvalitnejších študentov, výskumných pracovníkov a učiteľov, ako aj priemysel založený na znalostiach a podniky, ktoré majú záujem o využívanie nových nápadov. Z tohto dôvodu sa vo viacerých súboroch záverov Európskej rady, počnúc závermi, ktoré sprevádzali obnovenie lisabonskej stratégie v roku 2005, uvádza, že Európa sa musí v oblasti vysokoškolského vzdelávania a výskumu zlepšiť, aby držala krok s celosvetovou konkurenciou a zabezpečila svoju transformáciu na skutočné znalostné hospodárstvo. Naši hlavní konkurenti, najmä Čína a USA, investujú obrovské sumy peňazí na to, aby si zabezpečili popredné miesto v terciárnom vzdelávaní a budovaní znalostí, čo môže byť pre budúcu prosperitu rozhodujúce.

Vzhľadom na narastajúcu celosvetovú konkurenciu v oblasti vysokoškolského vzdelávania a výskumu, a to najmä v období, keď sú rozpočty obmedzené, sú rozumné investície do vysokoškolského vzdelávania dôležitejšie ako kedykoľvek predtým. Ako to však dosiahneme a ako zistíme, že kvalita dosahuje excelentnú úroveň a je konkurencieschopná vo vnútroštátnom, európskom alebo celosvetovom meradle? Hoci hlavnú zodpovednosť za zabezpečenie kvality nesú samotné inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, narastajúci globálny charakter vysokoškolského vzdelávania a výzvy, ktorým čelí európsky priestor vysokoškolského vzdelávania, majú za následok, že posilnená nadnárodná spolupráca pri zabezpečovaní kvality a transparentnosti sa stáva kľúčovou. Účelom tohto dokumentu je prediskutovať úlohu nástrojov na zabezpečovanie kvality a transparentnosti, ako hybných síl excelentnosti v rôznorodom prostredí európskeho vysokoškolského vzdelávania s prihliadnutím na niektoré činnosti, ktoré sa v tejto oblasti v súčasnosti vykonávajú na európskej úrovni.

Kontext

Bolonský proces

V Bolonskej deklarácii z júna 1999 sa stanovila vízia dosiahnutia európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania (EHEA) do roku 2010, v ktorom si študenti môžu vyberať z rozsiahlej škály vysokokvalitných kurzov a požívať výhody hladkých postupov uznávania. Zaviedol sa súbor postupov na to, aby sa európske vysokoškolské vzdelávanie stalo pre európskych občanov a pre študentov a vedcov z iných krajín kompatibilnejším a porovnateľnejším, konkurencieschopnejším a atraktívnejším. Dosiahlo sa už veľa, niektoré reformné oblasti však stále zaostávajú. Zúčastnené krajiny sa zhodujú na tom, že v nasledujúcom desaťročí bude potrebné v tomto úsilí pokračovať.

Napriek tomu, že Bolonský proces presahuje hranice EÚ, je úzko prepojený s jej politikami a programami, a to v neposlednom rade aj s budovaním Európy znalostí, ktorá je základným prvkom lisabonského programu.

Program modernizácie univerzít

Ciele Bolonského procesu, ktorými sú mobilita, uznávanie a zabezpečenie kvality, sú tiež podstatnými prvkami programu modernizácie vysokoškolského vzdelávania.

V reakcii na oznámenie Komisie z roku 2006 s názvom „Uskutočňovanie programu modernizácie univerzít: vzdelávanie, výskum a inovácie“ dospela Rada v uznesení o modernizácii univerzít pre konkurencieschopnosť Európy v globálnej znalostnej ekonomike z novembra 2007 k záveru, že ak majú univerzity úspešne zohrávať svoju zásadnú úlohu v budúcnosti Európy a jej prechode na znalostné hospodárstvo a znalostnú spoločnosť, európsky univerzitný sektor potrebuje dôkladnú reštrukturalizáciu a modernizáciu.

Kľúčovým odkazom tohto uznesenia je, že členské štáty by mali podporovať „internacionalizáciu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania tým, že budú presadzovať zabezpečovanie kvality prostredníctvom nezávislého a partnerského hodnotenia univerzít [...] a uľahčovať uznávanie kvalifikácií a dôb štúdia“.

Prečo je zabezpečenie kvality vysokoškolského vzdelávania tak dôležité?

Tlak globalizácie a hospodárskej integrácie sprevádza oveľa väčší dopyt po akademickej a profesijnej mobilite, ako aj z nich vyplývajúca potreba uznávať kvalifikácie a doby štúdia mimo krajiny, ktorá ich udeľuje. Aby sa to dosiahlo, je potrebné nielen poskytovať spoľahlivé informácie o kvalite ponúkaného vzdelávania študentom, výskumným pracovníkom a zamestnávateľom, ale aj zriadiť systémy uznávania, ktoré umožnia odlišiť legitímne vzdelanie dosiahnuté v zahraničí od pochybnej kvalifikácie, ktorá nemá žiadnu skutočnú hodnotu. Zabezpečenie kvality je preto kľúčové, aby sa vysokoškolské vzdelávanie stalo pre študentov i perspektívnych zamestnávateľov dôveryhodným.

V krátkosti, ak chceme mobilitu, potrebujeme cezhraničné uznávanie, a aby sme dosiahli takéto uznávanie, potrebujeme cezhraničné zabezpečenie kvality.

Aký je súčasný stav zabezpečenia kvality v Európe?

Komisia vo svojej nedávnej správe¹ berie na vedomie vývoj, ktorý sa v tejto oblasti udial od vydania odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o ďalšej európskej spolupráci v oblasti zabezpečovania kvality vyššieho vzdelávania z roku 2006². Jedným zo všeobecných záverov je, že za posledných niekoľko rokov sa systém zabezpečovania kvality v Európe výrazne rozvinul, a to pokiaľ ide o vnútorné zabezpečovanie kvality v európskych inštitúciách vysokoškolského vzdelávania aj pokiaľ ide o externú akreditáciu inštitúcií a programov. Väčšina inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v Európe si buduje svoju „kultúru kvality“ a vnútorné systémy zabezpečovania kvality a usilujú sa zosúladiť ich s vonkajšími hodnotiacimi postupmi.

Významným krokom je vznik nových agentúr pre zabezpečovanie kvality na vnútroštátnej úrovni. Zvyšovanie počtu týchto agentúr viedlo k výraznému rozvoju sietí v oblasti zabezpečovania kvality na európskej úrovni. Európske normy a usmernenia pre zabezpečovanie kvality získavajú medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania a agentúrami stále väčšie uznanie ako referenčný nástroj pre osvedčené postupy v súvislosti so zabezpečovaním kvality.

¹ KOM(2009) 487 v konečnom znení.

² Odporúčanie 2006/143/ES z 15. februára 2006.

Napriek tomu, že takýto nedávny vývoj by sa mal považovať za pozitívny, vo všeobecnosti ešte existujú niektoré jasne identifikovateľné otázky:

- Je zrejmé, že vývoj európskej infraštruktúry pre zabezpečovanie kvality na vnútroštátnej, ako aj na európskej úrovni vedie k tomu, že v tejto oblasti pôsobia **rôzni aktéri, agentúry a siete**, čo môže spôsobiť neprehľadnosť systému zabezpečovania kvality.
- Väčšina agentúr má stále **vnútroštátne „právomoci“** a nepôsobí vo veľkom rozsahu mimo svojej krajiny. Perspektívnym študentom alebo zamestnávateľom často nie je jasné, čo znamená akreditácia, ktorú udelila agentúra v inom členskom štáte. V skutočnosti to predstavuje väčší problém, ako sa môže zdať, pretože cezhraničné porozumenie a uznávanie sú základným predpokladom toho, aby zabezpečenie kvality prispievalo k uznávaniu a podpore mobility.
- Normy a usmernenia pre zabezpečovanie kvality sa v rôznych krajinách naďalej vykladajú rozličnými spôsobmi a povedomie o nich sa medzi krajinami a inštitúciami líši. Bolo by potrebné ich upraviť tak, aby zabezpečenie kvality bolo vo väčšom súlade s nástrojmi a cieľmi EHEA, ako sa uvádza v odporúčaní z roku 2006.
- Správa poukazuje na narastajúci počet **medzinárodných klasifikačných systémov univerzít**. Tieto rebríčky možno považovať za nástroj, ktorý dopĺňa zabezpečovanie kvality v tom, že sa usiluje ponúknuť komparatívny pohľad na kvalitu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programy. Vo vysokoškolskej obci ich však často kritizujú za to, že sa zameriavajú najmä na výskum a nezohľadňujú výkon v iných oblastiach, ako napríklad vyučovanie. Zvyčajne sa tiež sústredia na celé inštitúcie, a nie na jednotlivé disciplíny.

Čo je úlohou nástrojov na zabezpečenie transparentnosti?

Európske vysokoškolské vzdelávanie tvoria tisíce inštitúcií vysokoškolského vzdelávania s rôznym poslaním, profilom a veľkosťou. Musíme stavať na silných stránkach bohatého a rozmanitého prostredia vysokoškolského vzdelávania, na to však potrebujeme viac nástrojov na podporu transparentnosti a porovnateľnosti kvality ponúkaného vzdelávania pre užívateľov. Je samozrejmé, že hodnotenie kvality je užitočné len v tom prípade, ak sú informácie o kvalite konkrétnej inštitúcie alebo študijného programu zrozumiteľné a dostupné študentom, vedeckým pracovníkom, zamestnávateľom a tvorcom politik, ktorí tieto informácie potrebujú na to, aby si mohli správne vybrať. Jednou z možností napredovania, ktorá sa navrhuje v uvedenej správe Komisie, by bola podpora inštitúcií, aby sa stali cezhraničnými a rozšírili európsky rozmer zabezpečenia kvality, a to napríklad vytvorením väčšieho počtu európskych pečatí kvality založených na širokých disciplinárnych oblastiach na základe existujúcich príkladov v strojárskom, chemickom a hudobnom sektore.

Zabezpečenie kvality však poskytuje iba časť obrazu o výkone inštitúcií. Na medzinárodnej úrovni je tendencia prechádzať z jednoduchej akreditácie ku klasifikačným systémom, v rámci ktorých sa inštitúcie priamo porovnávajú a hodnotia jedna voči druhej. Hoci sa existujúce rebríčky kritizujú za to, že poskytujú príliš surovú formu hodnotenia, sofistikovanejšie rebríčky by mohli byť veľmi účinným nástrojom na porovnanie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania a ich programov, pričom rozvoj nástrojov na zabezpečenie transparentnosti, o ktorom sa intenzívne konzultovalo so zainteresovanými stranami, si na bolonskej konferencii ministrov v roku 2009 skutočne získal určitú podporu. Kým na jednej strane existuje povedomie o tom, aké ťažké bude vytvoriť nástroje na zabezpečenie transparentnosti tak, aby dostatočne zohľadňovali rozmanitosť profilov inštitúcií, ktoré charakterizujú EHEA, na strane druhej je jasné, že prínos takýchto porovnávacích nástrojov z hľadiska poskytovania spoľahlivých informácií študentom, vedeckým pracovníkom, zamestnávateľom a tvorcom politik, by bol veľmi významný.

Komisia v rámci reakcie na túto situáciu podporuje vývoj **viacerých sofistikovanejších nástrojov na zabezpečenie transparentnosti**, ako je napríklad **projekt mapovania**, v rámci ktorého sa inštitúcie v Európe klasifikujú podľa rozličných profilov a poslání. Komisia výsledky projektu mapovania použila ako základ pre dvojročnú štúdiu uskutočniteľnosti o návrhu a testovaní viacrozmerného celosvetového klasifikačného systému univerzít, ktorú začala v máji 2009. Cieľom tejto štúdie je zaoberať sa slabými stránkami existujúcich rebríčkov tak, že sa do nich zahrnú viacrozmerné poslania a výkony jednotlivých inštitúcií (výskum, ale aj vzdelávanie, inovácia, internacionalizácia a regionálna angažovanosť) so zameraním sa na úroveň jednotlivých inštitúcií, ako aj disciplín. Konečným cieľom je navrhnúť sofistikovanejší klasifikačný nástroj, ktorý bude užitočný pre rôzne zainteresované strany a pri ktorom si používatelia môžu zvoliť vlastné priority a navrhnúť vlastný „osobný rebríček“.

Body na diskusiu:

- *Ak sa má mobilita študentov a vedeckých pracovníkov v rámci európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania s jeho rozmanitými inštitúciami vysokoškolského vzdelávania ďalej rozvíjať, nemalo by sa viac urobiť preto, aby sa posilnil európsky rozmer zabezpečenia kvality? Ako to možno dosiahnuť?*
- *Pomohol by nám sofistikovaný a uznávaný nástroj na zabezpečenie transparentnosti na európskej úrovni stavať na silných stránkach nášho rozmanitého prostredia inštitúcií vysokoškolského vzdelávania tým, že by umožnil porovnanie a študentom, vedeckým pracovníkom, zamestnávateľom a tvorcom politik by poskytoval spoľahlivé informácie? Súhlasili by ste s tým, že vytvorenie takýchto nástrojov je ešte naliehavejšie vzhľadom na narastajúci počet menej sofistikovaných medzinárodných rebríčkov univerzít, ktoré si získavajú stále väčšiu pozornosť?*